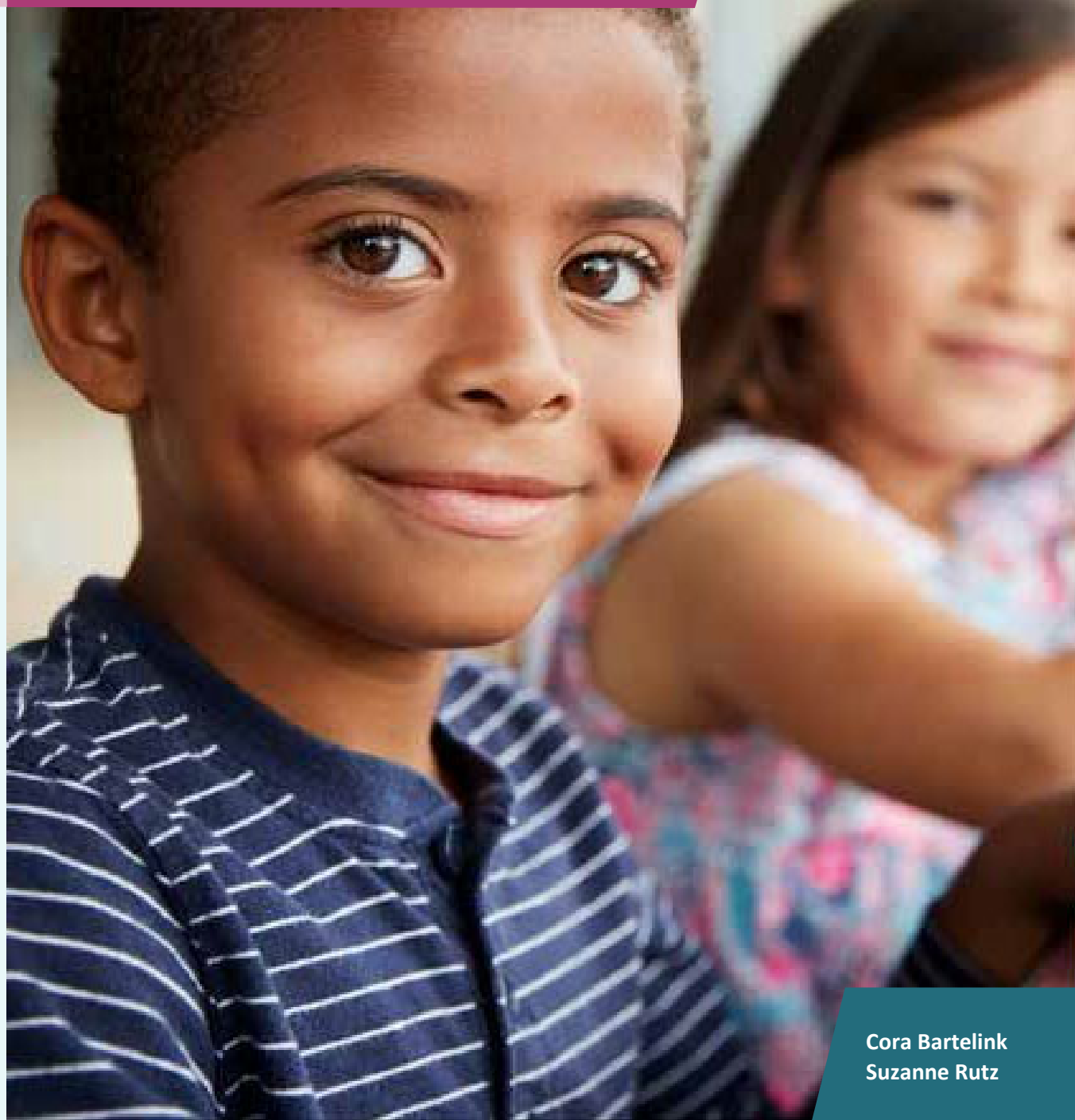

Clïentparticipatie in onderzoek

Inspiratie voor onderzoekers – Een groeidocument

Cora Bartelink
Suzanne Rutz

In samenwerking met het
onderzoekersoverleg van
het Kennisnetwerk Jeugd
Haaglanden

Wat is cliëntparticipatie in onderzoek?

Cliëntparticipatie in onderzoek betekent dat ouders, jongeren en kinderen meedoen in onderzoek. Meedoen kan in allerlei vormen. In traditionele wetenschappelijke onderzoeken zijn ze meestal alleen informant: ze vullen een vragenlijst in of worden geïnterviewd. In steeds meer praktijk- en veranderingsgericht onderzoek gaat hun deelname verder: ouders, jongeren en kinderen denken mee over de richting en opzet van het onderzoek en doen mee aan de uitvoering, analyse en rapportage daarvan. Dan nog kan die participatie allerlei vormen aannemen, van eenmalig en tijdelijk en tot meer structureel.

Algemene aandachtspunten/tips

- Cliëntparticipatie in het DNA
 - Zorg voor draagvlak voor participatie van cliënten/ervaringsdeskundigen in onderzoek in de organisatie
 - Draag die boodschap als onderzoeker of beleidsmedewerker uit naar je bestuurder(s) en management
 - Overweeg aan het begin van elk (onderzoeks) project of en hoe participatie van cliënten meerwaarde heeft
- Bedenk in elke fase van het onderzoek of project hoe je cliëntparticipatie kunt en wilt vormgeven
 - Wees bereid je onderzoeks(project) aan te passen op basis van de inbreng van ouders, jongeren en kinderen, bijvoorbeeld door onderwerpen op te nemen die voor hen belangrijk zijn.
 - Houd het overzichtelijk en behapbaar: breek dat wat je vraagt aan of wil weten van cliënten op in kleine stukjes
 - Denk over (werk)vormen waarbij taal minder belangrijk is. Dit geldt voor alle cliënten of ervaringsdeskundigen die je betreft in een onderzoek of project, maar des te sterker bij cliënten met een (licht) verstandelijke beperking.
- Bedenk wie je nodig hebt in je onderzoek of project:
 - Wil je cliënten met recente ervaringen of juist met ervaringen die wat langer geleden zijn? Cliënten denken vooral vanuit hun persoonlijke ervaringen mee.
 - Wil je ervaringsdeskundigen die hun ervaringen meer van afstand kunnen bekijken en in breder perspectief kunnen plaatsen? Ervaringsdeskundigen kunnen vaak in hun ideeën ook de ervaringen van anderen meenemen.

Cliëntparticipatie per onderzoeksfase

Cliëntparticipatie kan er in elke fase van het onderzoek anders uit zien.

1. Vraagarticulatie
 - Verken met cliënten welke vragen zij belangrijk vinden voor een onderzoek. Dit kan in allerlei vormen, zowel individueel als in groepsverband.
 - Stem je taalgebruik af op cliënten; gebruik geen vakjargon.
 - Kijk of je met niet-talige werkvormen kunt werken. Een voorbeeld hiervan is photovoice, waarbij je betrokkenen met foto's een vraagstuk in beeld laat brengen. Andere vormen zijn: collages, tekeningen of uitbeelden met video of drama. Wat meer verbaal is een gesprek aan de hand van pictogrammen, vignetten of persona's.
2. Onderzoeksontwerp
 - Verken met cliënten wat zij goede manieren vinden om een antwoord te krijgen op het gestelde onderzoeksvraagstuk.
 - Cliënten kunnen meedenken over wat de beste vorm is om cliënten in het onderzoek te bevragen, individueel of in groepen.
 - Cliënten kunnen vertellen wat cliënten nodig hebben om hun verhaal goed te vertellen, eventueel ook welke non-verbale middelen daarbij nodig zijn.

Dit levert veelal kwalitatief onderzoek op, waarin de beleving van betrokkenen centraal staat. Het is aan de onderzoeker om de ideeën van cliënten om te zetten in een goed onderzoeksontwerp.
3. Dataverzameling
 - Onderzoek hoe cliënten of ervaringsdeskundigen een bijdrage kunnen leveren aan de dataverzameling. Vaak zijn ze als informanten betrokken in dataverzameling, maar ook andere rollen en taken zijn mogelijk.
 - Laat cliënten of ervaringsdeskundigen meedenken over de invulling van onderzoeksinstrumenten. Zij kunnen feedback geven op de geschiktheid van een vragenlijst of meedenken over de vragen die in een interview aan bod komen. Wat vinden zij relevante vragen om te stellen? Zijn de vragen in een vragenlijst begrijpelijk?
 - Kijk of en hoe cliënten of ervaringsdeskundigen kunnen helpen bij de werving. Zij weten vaak beter dan onderzoekers aansluiting te vinden bij anderen uit de doelgroep, onder andere doordat

zij de taal van de doelgroep spreken. Dat maakt het voor hen gemakkelijker om mensen in hun netwerk of in een vergelijkbare situatie te vinden die aan onderzoek willen deelnemen.

- Interviews je interviews houdt: Voer samen met een ervaringsdeskundige de gesprekken. Dit kan de opbrengst van de interviews verrijken. Wel vraagt het goede voorbereiding van de onderzoeker en ervaringsdeskundige samen (hoe ga je de interviews aanpakken) en ook goede nazorg achteraf voor de ervaringsdeskundige.

4. Analyse

- Cliënten kunnen de gevonden resultaten helpen duiden en meedenken over wat die volgens hen betekenen
- Maak de resultaten goed toegankelijk voor cliënten door die kort en bondig samen te vatten
- Als je veel verschillende resultaten hebt, maak het dan behapbaar voor cliënten door de informatie in kleine stukken op te delen en die los van elkaar te presenteren en bespreken
- Bespreek met cliënten wat hen opvalt aan de resultaten en wat zij daarvan vinden
- Maak eventueel samen met cliënten een mindmap om de resultaten te ordenen en met elkaar in verband te brengen

5. Rapportage / productontwikkeling

- Zorg voor een bondige en visueel ondersteunde rapportage wanneer je onderzoeksresultaten aan ouders, jongeren en kinderen wil terugkoppelen.
- Een gedegen onderzoeksrapport is (soms) nodig voor onderzoekers om hun onderzoek navolgbaar en herhaalbaar te maken, maar dit is voor cliënten meestal niet goed toegankelijk. Zoek samen met cliënten of ervaringsdeskundigen naar een product of manier om de opbrengsten van een onderzoek voor hen en andere cliënten toegankelijk te maken. Hierbij valt te denken aan een kort filmpje, praatplaat, factsheet of infographic.

6. Verspreiding, implementatie en borging

- Laat cliënten meedenken over hoe de onderzoeksresultaten en conclusies het best kunnen worden verspreid. Ze kunnen ze zelf delen in hun netwerk. Sommige jeugdhulporganisaties hebben verschillende locaties met cliëntenraden.

Die cliëntenraden kunnen meehelpen de resultaten te verspreiden.

- Laat cliënten meedenken over wie de onderzoeksresultaten zouden moeten weten. Zijn er hulpverleners/professionals die echt iets met de resultaten zouden moeten (sleutelfiguren in de jeugdhulporganisatie, maar ook individuele professionals die informeel leider zijn).
- Vraag cliënten om over hun ervaringen of de uitkomsten van het onderzoek te vertellen aan professionals, managers en/of bestuurders om ervoor te zorgen dat de resultaten tot leven komen en daadwerkelijk gebruikt gaan worden.

Over dit document

De onderzoekers die verbonden zijn aan het Kennisnetwerk Jeugdhulp Haaglanden komen periodiek bij elkaar om ervaringen en tips met elkaar uit te wisselen. Begin 2023 bespraken ze hun ervaringen met cliëntparticipatie in onderzoek en andere ontwikkelprojecten. Dit document kwam tot stand op basis van die bijeenkomst.

De aanwezigen hierbij waren:

- Cora Bartelink (De Haagse Hogeschool)
- Suzanne Rutz (De Haagse Hogeschool)
- Karlijn Andeweg (Jeugdformaat)
- Marieke Groeneweg (Ipse de Bruggen)
- Anouk Goemans (Jeugdbescherming west)
- Emmy Berben (Jeugdbescherming west)
- Angele Kop (Jeugdbescherming west)
- Caroline Quarles van Ufford (Jeugdbescherming west)
- Willemijn van Eldik (Youz)